

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор МГУ

д.ю.н., проф. Громовенко К.В.

«31» 08 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУДОВІ СИСТЕМИ І ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО

Галузь 29 «Міжнародні відносини»
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальність(напрямок підготовки) 293 «Міжнародне право»
(шифр і назва спеціальності)

Назва освітньої програми Міжнародне право

Інститут права, економіки та міжнародних відносин
(назва факультету)

Ступінь вищої освіти(освітньо-кваліфікаційний рівень) початковий рівень
(короткий цикл)

ОДЕСА
2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 4	Рік навчання	
Змістових модулів – 2	2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)	Семестр	
Загальна кількість годин - 120	4-й	3-й
	Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 2	24 год.	6 год.
	Практичні, семінарські	
	12 год.	6 год.
	Лабораторні	
	-	-
	Самостійна робота	
	84 год.	108 год.
	Індивідуальні завдання:	
	-	-
	Вид контролю:	
залік	залік	

2. Мета і завдання дисципліни

Навчальна дисципліна «Судові системи і порівняльне судове право» акцентує увагу на актуальних питаннях та закономірностях виникнення, становлення і розвитку судових систем сучасності у порівняльному аспекті, в т.ч. закономірності розвитку судових систем і їх об'єднань у правові сім'ї, кола, типи; методологічні проблеми порівняння національного права із зарубіжним та міжнародним правом; питання історико-порівняльного вивчення судового права. Вивчення цих та дотичних до них проблем дає можливість зрозуміти важливість порівняльного правознавства для розвитку теоретичної юриспруденції та його практично-прикладне значення для розв'язання складних проблем міжкультурної правової комунікації..

Мета та завдання дисципліни – є сприяння у становленні сучасного кваліфікованого фахівця юриста-міжнародника, надаючи знання з сучасної правової компаративістики, судових систем сучасності, їх типології, механізмів їх міжнародної взаємодії. На основі вивчення основних положень навчальної дисципліни досягти кращого розуміння студентами сучасних тенденцій розвитку національних судових систем, окремих правових явищ та процесів, і, таким чином, забезпечувати підвищення рівня політичної та правової культури майбутніх юристів; розвивати вміння творчо застосовувати теоретичні знання у практичній роботі; формувати переконання та ціннісні орієнтації студентів відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особистості; виховувати активну громадянську позицію, сприяти усвідомленню ролі та значення правоохоронної діяльності; розвивати в майбутніх правознавців високі професійні й особистісні якості.

Формування у студентів техніки критичного мислення, правової ерудиції, здатності орієнтуватися в сучасній політико-правовій реальності є головними **цільми** навчальної дисципліни

3. Формат курсу

В межах курсу проводяться читання лекцій з походження й розвитку форм існування, особливостей функціонування таких правових сімей як романо-германська (континентальна), англо-американська (англо-саксонська), релігійна (мусульманська, індуська, іудейська, канонічна), традиційна, соціалістична та змішаного типу. Ця дисципліна окреслює свого роду правову карту сучасного світу.

На практичних заняттях студенти демонструють рівень знань з визначеної теми, ведуться диспути та діалоги, а також готують індивідуальні завдання за окремими питаннями, що цікавлять їх найбільше, виступаючи з відповідними доповідями, а також приймають участь в обговоренні усіх тем курсу.

4. Компетентності та програмні результати навчання

У процесі реалізації програми дисципліни «Судові системи і порівняльне судове право» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність критично осмислювати основні теорії, принципи, методи і поняття у навчанні та професійній діяльності.

ЗК 5. Здатність пропонувати та обґрунтовувати власну позицію.

ЗК 9. Здатність до критичного аналізу та оцінки сучасних досягнень у сфері права.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК 2. Розуміння загальнотеоретичних понять і категорій, системи права та законодавства, юридичної практики.

ФК 4. Розуміння способів захисту національних інтересів власної держави за допомогою міжнародно-правових інструментів.

ФК 9. Знання у сфері порівняльного правознавства; розуміння ролі порівняльного цивільного права, порівняльного кримінального права, порівняльного конституційного права, порівняльного судового права для сучасного правозастосування у відповідній сфері.

Навчальна дисципліна Поняття та типологія правових систем сучасності забезпечує досягнення програмних **результатів навчання (РН)**, передбачених освітньою програмою:

РН 2. Демонструвати знання норм матеріального та процесуального національного та зарубіжного права (конституційного, цивільного, кримінального, адміністративного).

РН 4. Демонструвати знання змісту імперативних норм міжнародного права.

РН 5. Розуміння принципів використання теоретичних знань з міжнародного права та міжнародних відносин при вирішенні типових практичних завдань.

РН 7. Пояснювати матеріально-правові та процесуальні особливості розгляду справ міжнародними судовими органами.

РН 8. Демонструвати знання щодо захисту прав та законних інтересів фізичних осіб у міжнародній, іноземних та вітчизняній національних юрисдикціях.

РН 9. Аналізувати джерела міжнародного публічного права, джерела права у правових системах сучасного світу, джерела міжнародного приватного права.

РН 10. Орієнтуватися в системі міжнародних стандартів прав людини, зокрема Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

РН 11. Пропонувати інструменти захисту інтересів України у різних сферах.

РН 14. Проводити власні дослідження у сфері міжнародного публічного права, порівняльного правознавства, міжнародного приватного права.

РН 21. Діяти самостійно та у команді, самостійно приймати рішення, бути лідером.

РН 22. Брати участь у фахових дискусіях з міжнародно-правової проблематики.

1. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Предмет, система та завдання курсу «Судові системи і порівняльне судове право»

Судові системи, як об'єкт дослідження порівняльного правознавства. Порівняльне судове право як наука та навчальна дисципліна. Необхідність вивчення порівняльного судового права на сучасному етапі в процесі професійної підготовки юриста-міжнародника. Теоретико-правові аспекти методології дослідження порівняльного судового права. Порівняльне судове право, як об'єкт дослідження порівняльного правознавства. Співвідношення курсу «Судові системи та порівняльне судове право» з іншими навчальними дисциплінами (порівняльне правознавство, судові і правоохоронні органи України, порівняльне цивільне процесуальне право, порівняльне кримінальне процесуальне право, порівняльне адміністративне процесуальне право). Роль загальнотеоретичних, історичних та галузевих юридичних наук у вивченні порівняльного судового права. Система курсу навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право». Теоретичні та прикладні аспекти даної дисципліни. Огляд базових міжнародних правових актів, рішень національних судів а також спеціальної літератури.

Тема 2. Судова влада та судова система України

Категорія «судове право» її юридичний зміст та ознаки. Сучасний період розвитку вчення судового права. Поняття судової влади та її співвідношення з іншими гілками влади. Співвідношення понять «судова влада», «судова система» та «суд». Основні функції судової влади. Основні риси судової влади. Суд як орган судової влади. Основні ознаки судів, як державних органів. Правові механізми кадрового забезпечення судової влади: прямі вибори, «політичний 7 компроміс», самоорганізація судової влади. Правові форми організації судової влади. Правосуддя — як спосіб реалізації судової влади. Поняття, ознаки та функції правосуддя. Принципи правосуддя та їх класифікація. Принцип законності. Здійснення правосуддя виключно судами. Принцип рівності всіх громадян перед законом та судом. Принцип гласності судового процесу. Принцип національної мови судочинства. Принцип обов'язковості судових рішень. Принцип колегіального й одноособового розгляду справ. Принцип змагальності. Принцип самостійності та незалежності судів. Поняття, ознаки та особливості судової системи України. Судова ланка та судова інстанція: поняття та співвідношення. Система принципів побудови судової системи та їх характеристика. Загальна характеристика основних принципів побудови судової системи України: принцип єдності, принцип територіальності, принцип спеціалізації, принцип інстанційності та ієрархічності, принцип доступності суду. Структура судової системи України: місцеві суди в Україні, апеляційні суди в Україні, вищі спеціалізовані суди в Україні, Верховний суд України. Місце та роль Конституційного суду в судовій системі України.

Тема 3. Формування та розвиток інституту суду в континентальній системі права

Особливості історичного формування судових систем держав континентальної (романо-германської) системи права. Загальні риси континентальної моделі судової системи. Особливості національних моделей правосуддя континентальної системи права. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем континентальної (романо-германської) системи права.

Тема 4. Судова система Франції

Загальна характеристика судової системи Франції: суди загальної юрисдикції та адміністративні суди. Особливості побудови та організації функціонування судів загальної юрисдикції Франції. Трибунали малої та трибунали великої інстанцій як перша ланка судової системи Франції. Структура трибуналів малої інстанції Франції: поліцейські трибунали, палата спрощеного цивільного процесу, суд у справах опіки. Склад, юрисдикція та порядок розгляду справ трибуналами малої інстанції Франції. Структура трибуналів великої інстанції: виправні трибунали, суд у справах неповнолітніх, суд у патентних справах, палати з цивільних справ, дисциплінарна

палата. Склад, юрисдикція та специфіка розгляду справ трибуналами великої інстанції Франції. Слідчі судді трибуналів великої інстанції та їхня роль під час розгляду кримінальних справ. Судді у справах неповнолітніх та судді у справах виконання покарань трибуналів великої інстанції та їх компетенція. Апеляційні суди як суди другої ланки судової системи Франції. Структура апеляційних судів Франції: палати з кримінальних справ, палати з цивільних справ, палати з комерційних справ, палати з соціальних справ, палати зі справ неповнолітніх, палати у справах виконання рішень. Склад, юрисдикція та порядок розгляду справ апеляційними судами Франції. Особливості та специфіка розгляду справ судом асизів (присяжних) Франції. Склад та компетенція суду асизів (присяжних) Франції. Суд присяжних для неповнолітніх та порядок розгляду ним справ. Касаційний суд як вища судова ланка Франції. Структура Касаційного суду Франції: палати у цивільних справах, палата у торговельних, економічних та фінансових спорах, палата у суспільних конфліктах, палата у кримінальних справах. Бюро по наданню матеріально-правової допомоги та його місце в структурі Касаційного суду Франції. Склад, процедура та порядок розгляду справ Касаційним судом Франції. Історія створення та формування Високого суду правосуддя Франції. Склад, структура та юрисдикція Високого суду правосуддя Франції. Особливості та порядок розгляду справ Високим судом правосуддя Франції. Сучасна роль Високого правосуддя у розвитку судової системи Франції. Палата правосуддя республіки та її місце в судовій системі Франції. Суди спеціалізованої юрисдикції Франції: торговельні суди, ради прюдомів, морські торговельні суди, трибунали у конфліктах.

Тема 5. Судова система Федеративної Республіки Німеччини

Загальна характеристика та особливості побудови судової системи Німеччини. Суди загальної юрисдикції як ядро судової системи Німеччини. Місцеві (дільничі) загальні суди та їх місце в судовій системі Німеччини. Структура дільничих загальних судів Німеччини: суд з питань виконання судових рішень, суд з питань заборгованості, суд з майнових справ, суд із сімейних справ (цивільне провадження); суд шеффенів для неповнолітніх, суд шеффенів для дорослих (кримінальне провадження). Склад, юрисдикція та порядок розгляду справ місцевими (дільничими) загальними судами Німеччини. Регіональні загальні суди (Regional Courts) як суди другої ланки в судовій системі Німеччини. Структура регіональних загальних судів: палати з майнових питань, палати з комерційних питань, великі та малі палати з кримінальних справ. Склад, компетенція та порядок розгляду справ регіональними загальними судами Німеччини. Вищі регіональні загальні суди (вищі суди землі) як органи апеляційної інстанції земель. Структура вищих регіональних загальних судів: палати (сенати) з цивільних справ, палати (сенати) з кримінальних справ, палати (сенати) з сімейних справ, палати (сенати) небезпечних злочинів проти державного ладу. Юрисдикція, склад та особливості розгляду справ вищим регіональним загальними судами земель Німеччини. Федеральний загальний суд (Federal Court of Justice) та його місце в судовій системі Німеччини. Структура федерального загального суду Німеччини: судові палати з кримінальних справ, судові палати 11 з цивільних справ. Склад, юрисдикція та специфіка розгляду справ Федеральним загальним судом Німеччини. Федеральний Конституційний як єдиний орган конституційної юрисдикції Німеччини. Конституційні суди федеральних земель та їх місце в судовій системі Німеччини.

Тема 6. Судова система Європейського Союзу

Еволюція становлення судової системи ЄС. Поняття та внутрішня побудова судової системи ЄС. Ланки судової системи ЄС: Європейський Суд справедливості, суд I інстанції, суди спеціальної юрисдикції (судові палати). Основні принципи організації та функціонування судової системи ЄС та їх види. Принцип самостійності судової влади та принцип вільного доступу до правосуддя як основоположні засади судової системи ЄС. Правові засади функціонування та юрисдикція Європейського Суду. Процедури реалізації юрисдикції Суду ЄС. Провадження щодо забезпечення примусового виконання зобов'язань (ст. 258 – 260 ДФЄС). Провадження по справах про скасування нелегітимних нормативних актів ЄС (ст. 263 ДФЄС). Преюдиційні провадження по розгляду справ за запитами національних судів (ст. 267 ДФЄС). Правотворча діяльність Європейського Суду. Природа рішень Суду Європейського Союзу. Вплив рішень Суду ЄС на право та інститути ЄС. Прецедентний

характер рішень Суду ЄС. Правотворча, правозастосовна та правотлумачна практика Суду ЄС. Роль Суду ЄС та національних судів у становленні правопорядку ЄС. Конституційні засади функціонування права ЄС та значення Суду ЄС в забезпеченні їх стабільності та розвитку. Взаємозв'язок та взаємодія судових органів ЄС із судовими органами держав-членів.

Тема 7. Формування та розвиток інституту суду в системі загального права

Особливості історичного формування судових систем держав загальної (англо-американської) системи права. Правові доктрини у формуванні моделі правосуддя загального права. Статутне право в еволюції моделі правосуддя загального права. Загальні риси та типологічні особливості організації судоустрою та судочинства в країнах загальної (англоамериканської) системи права. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем загальної (англо-американської) системи права.

Тема 8. Судова система Великої Британії

Правові засади судоустрою Великої Британії. Система судів Англії і Уельсу: суди графств, магістратські суди, Високий, Королівський та Апеляційний суди. Судова система Шотландії: суди нижчого рівня, вищі суди, спеціальні суди. Судова система Північної Ірландії. Суд Палати лордів. Суди спеціальної юрисдикції у Великій Британії (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин, Суд у справах про порушення свободи конкуренції, військові трибунали, церковні суди, інші спеціалізовані суди). Верховний Суд Великої Британії: порядок формування, структура, юрисдикція. Статус суддів: професійні та мирові. Суд присяжних.

Тема 9. Судова система США

Вплив англійського права на становлення та розвиток судової системи США. Конституційно-правові засади закріплення функціонування та розвитку судової системи США. Структура судової системи США та її дуалістичний характер. Федеральні суди загальної юрисдикції та їх місце в судовій системі США. Порядок розгляду справ, склад та структура судів першої інстанції (федеральних районних судів) в США. Окружні федеральні апеляційні суди США та їх місце в судовій системі США. Апеляційний суд федерального округу: склад, структура компетенція. Федеральний претензійний суд (United States Court of Federal Claims) та його місце в судовій системі США. Верховний суд США, як найвищий орган правосуддя. Склад, структура та порядок розгляду справ Верховним судом США. Конституційна юрисдикція Верховного суду США. Апеляційна юрисдикція Верховного суду США. Місце Верховного суду в конституційному механізмі політичної влади США. Особливості побудови судових систем окремих штатів. Судові системи окремих штатів: двоступінчаста система та трьохступінчаста система. Організація та розгляд справ судами присяжних в США. Суди спеціалізованої юрисдикції та їх місце в судовій системі США. Сімейні суди та розгляд справ про побутове насильство в сім'ї. Суди для вирішення конкретних справ. Суди по справах щодо наркотичних засобів.

Тема 10. Моделі міжнародного кримінального правосуддя

Природа міжнародного кримінального правосуддя. Моделі міжнародної кримінальної юстиції. Правовий статус, структура Міжнародного кримінального суду. Спеціальні міжнародні кримінальні трибунали ad hoc, утворені Радою Безпеки ООН. Змішана модель міжнародного кримінального правосуддя: види та особливості утворення та функціонування.

4. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	ТЕМИ	Всього	Аудиторне заняття		Сам.раб.
			у тому числі лекції	семинар	

№ з/п	ТЕМИ	Дати	Аудиторне заняття		Сам.раб.
1.	Предмет, система та завдання курсу «Судові системи і порівняльне судове право»	12/13	2/1	-	10/12
2	Судова влада та судова система України	12/13	2/1	-	10/12
3.	Формування та розвиток інституту суду в континентальній системі права	14/12	4/1	2/1	8/10
4.	Судова система Франції	11/13	2/1	1/2	8/10
5.	Судова система Федеративної Республіки Німеччини	11/12	2/-	1/-	8/12
6.	Судова система Європейського Союзу	12/12	2/1	2/1	8/10
7.	Формування та розвиток інституту суду в системі загального права	14/13	4/1	2/2	8/10
8.	Судова система Великої Британії	12/10	2/-	2/-	8/10
9.	Судова система США	12/10	2/-	2/-	8/10
10.	Моделі міжнародного кримінального правосуддя	10/12	2/-	-/-	8/12
	ВСЬОГО, годин	120/120	24/6	12/6	84/108

5. Теми семінарських занять

Тема 1. Предмет, система та завдання курсу «Судові системи і порівняльне судове право»

Судові системи, як об'єкт дослідження порівняльного правознавства. Порівняльне судове право як наука та навчальна дисципліна. Необхідність вивчення порівняльного судового права на сучасному етапі в процесі професійної підготовки юриста-міжнародника. Теоретико-правові аспекти методології дослідження порівняльного судового права. Порівняльне судове право, як об'єкт дослідження порівняльного правознавства. Співвідношення курсу «Судові системи та порівняльне судове право» з іншими навчальними дисциплінами (порівняльне правознавство, судові і правоохоронні органи України, порівняльне цивільне процесуальне право, порівняльне кримінальне процесуальне право, порівняльне адміністративне процесуальне право). Роль загальнотеоретичних, історичних та галузевих юридичних наук у вивченні порівняльного судового права. Система курсу навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право». Теоретичні та прикладні аспекти даної дисципліни. Огляд базових міжнародних правових актів, рішень національних судів а також спеціальної літератури.

Тема 2. Судова влада та судова система України

Категорія «судове право» її юридичний зміст та ознаки. Сучасний період розвитку вчення судового права. Поняття судової влади та її співвідношення з іншими гілками влади. Співвідношення понять «судова влада», «судова система» та «суд». Основні функції судової влади. Основні риси судової влади. Суд як орган судової влади. Основні ознаки судів, як державних органів. Правові механізми кадрового забезпечення судової влади: прямі вибори, «політичний 7 компроміс», самоорганізація судової влади. Правові форми організації судової влади. Правосуддя — як спосіб реалізації судової влади. Поняття, ознаки та функції правосуддя. Принципи правосуддя та їх класифікація. Принцип законності. Здійснення правосуддя виключно судами. Принцип рівності всіх громадян перед законом

та судом. Принцип гласності судового процесу. Принцип національної мови судочинства. Принцип обов'язковості судових рішень. Принцип колегіального й одноособового розгляду справ. Принцип змагальності. Принцип самостійності та незалежності судів. Поняття, ознаки та особливості судової системи України. Судова ланка та судова інстанція: поняття та співвідношення. Система принципів побудови судової системи та їх характеристика. Загальна характеристика основних принципів побудови судової системи України: принцип єдності, принцип територіальності, принцип спеціалізації, принцип інстанційності та ієрархічності, принцип доступності суду. Структура судової системи України: місцеві суди в Україні, апеляційні суди в Україні, вищі спеціалізовані суди в Україні, Верховний суд України. Місце та роль Конституційного суду в судовій системі України.

Тема 3. Формування та розвиток інституту суду в континентальній системі права

Особливості історичного формування судових систем держав континентальної (романо-германської) системи права. Загальні риси континентальної моделі судової системи. Особливості національних моделей правосуддя континентальної системи права. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем континентальної (романо-германської) системи права.

Тема 4. Судова система Франції

Загальна характеристика судової системи Франції: суди загальної юрисдикції та адміністративні суди. Особливості побудови та організації функціонування судів загальної юрисдикції Франції. Трибунали малої та трибунали великої інстанцій як перша ланка судової системи Франції. Структура трибуналів малої інстанції Франції: поліцейські трибунали, палата спрощеного цивільного процесу, суд у справах опіки. Склад, юрисдикція та порядок розгляду справ трибуналами малої інстанції Франції. Структура трибуналів великої інстанції: виправні трибунали, суд у справах неповнолітніх, суд у патентних справах, палати з цивільних справ, дисциплінарна палата. Склад, юрисдикція та специфіка розгляду справ трибуналами великої інстанції Франції. Слідчі судді трибуналів великої інстанції та їхня роль під час розгляду кримінальних справ. Судді у справах неповнолітніх та судді у справах виконання покарань трибуналів великої інстанції та їх компетенція. Апеляційні суди як суди другої ланки судової системи Франції. Структура апеляційних судів Франції: палати з кримінальних справ, палати з цивільних справ, палати з комерційних справ, палати з соціальних справ, палати зі справ неповнолітніх, палати у справах виконання рішень. Склад, юрисдикція та порядок розгляду справ апеляційними судами Франції. Особливості та специфіка розгляду справ судом асизів (присяжних) Франції. Склад та компетенція суду асизів (присяжних) Франції. Суд присяжних для неповнолітніх та порядок розгляду ним справ. Касаційний суд як вища судова ланка Франції. Структура Касаційного суду Франції: палати у цивільних справах, палата у торговельних, економічних та фінансових спорах, палата у суспільних конфліктах, палата у кримінальних справах. Бюро по наданню матеріально-правової допомоги та його місце в структурі Касаційного суду Франції. Склад, процедура та порядок розгляду справ Касаційним судом Франції. Історія створення та формування Високого суду правосуддя Франції. Склад, структура та юрисдикція Високого суду правосуддя Франції. Особливості та порядок розгляду справ Високим судом правосуддя Франції. Сучасна роль Високого правосуддя у розвитку судової системи Франції. Палата правосуддя республіки та її місце в судовій системі Франції. Суди спеціалізованої юрисдикції Франції: торговельні суди, ради приюдомів, морські торговельні суди, трибунали у конфліктах.

Тема 5. Судова система Федеративної Республіки Німеччини

Загальна характеристика та особливості побудови судової системи Німеччини. Суди загальної юрисдикції як ядро судової системи Німеччини. Місцеві (дільничі) загальні суди та їх місце в судовій системі Німеччини. Структура дільничих загальних судів Німеччини: суд з питань виконання судових рішень, суд з питань заборгованості, суд з майнових справ, суд із сімейних справ (цивільне провадження); суд шеффенів для неповнолітніх, суд шеффенів для дорослих (кримінальне провадження). Склад, юрисдикція та порядок розгляду справ місцевими (дільничими) загальними судами Німеччини. Регіональні загальні суди (Regional Courts) як суди другої ланки в судовій системі Німеччини. Структура регіональних загальних судів: палати з майнових питань, палати з

комерційних питань, великі та малі палати з кримінальних справ. Склад, компетенція та порядок розгляду справ регіональними загальними судами Німеччини. Вищі регіональні загальні суди (вищі суди землі) як органи апеляційної інстанції земель. Структура вищих регіональних загальних судів: палати (сенати) з цивільних справ, палати (сенати) з кримінальних справ, палати (сенати) з сімейних справ, палати (сенати) небезпечних злочинів проти державного ладу. Юрисдикція, склад та особливості розгляду справ вищим регіональним загальними судами земель Німеччини. Федеральний загальний суд (Federal Court of Justice) та його місце в судовій системі Німеччини. Структура федерального загального суду Німеччини: судові палати з кримінальних справ, судові палати 11 з цивільних справ. Склад, юрисдикція та специфіка розгляду справ Федеральним загальним судом Німеччини. Федеральний Конституційний як єдиний орган конституційної юрисдикції Німеччини. Конституційні суди федеральних земель та їх місце в судовій системі Німеччини.

Тема 6. Судова система Європейського Союзу

Еволюція становлення судової системи ЄС. Поняття та внутрішня побудова судової системи ЄС. Ланки судової системи ЄС: Європейський Суд справедливості, суд I інстанції, суди спеціальної юрисдикції (судові палати). Основні принципи організації та функціонування судової системи ЄС та їх види. Принцип самостійності судової влади та принцип вільного доступу до правосуддя як основоположні засади судової системи ЄС. Правові засади функціонування та юрисдикція Європейського Суду. Процедури реалізації юрисдикції Суду ЄС. Провадження щодо забезпечення примусового виконання зобов'язань (ст. 258 – 260 ДФЄС). Провадження по справах про скасування нелегітимних нормативних актів ЄС (ст. 263 ДФЄС). Преюдиційні провадження по розгляду справ за запитами національних судів (ст. 267 ДФЄС). Правотворча діяльність Європейського Суду. Природа рішень Суду Європейського Союзу. Вплив рішень Суду ЄС на право та інститути ЄС. Прецедентний характер рішень Суду ЄС. Правотворча, правозастосовна та правотлумачна практика Суду ЄС. Роль Суду ЄС та національних судів у становленні правопорядку ЄС. Конституційні засади функціонування права ЄС та значення Суду ЄС в забезпеченні їх стабільності та розвитку. Взаємозв'язок та взаємодія судових органів ЄС із судовими органами держав-членів.

Тема 7. Формування та розвиток інституту суду в системі загального права

Особливості історичного формування судових систем держав загальної (англо-американської) системи права. Правові доктрини у формуванні моделі правосуддя загального права. Статутне право в еволюції моделі правосуддя загального права. Загальні риси та типологічні особливості організації судоустрою та судочинства в країнах загальної (англоамериканської) системи права. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем загальної (англо-американської) системи права.

Тема 8. Судова система Великої Британії

Правові засади судоустрою Великої Британії. Система судів Англії і Уельсу: суди графств, магістратські суди, Високий, Королівський та Апеляційний суди. Судова система Шотландії: суди нижчого рівня, вищі суди, спеціальні суди. Судова система Північної Ірландії. Суд Палати лордів. Суди спеціальної юрисдикції у Великій Британії (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин, Суд у справах про порушення свободи конкуренції, військові трибунали, церковні суди, інші спеціалізовані суди). Верховний Суд Великої Британії: порядок 8 формування, структура, юрисдикція. Статус суддів: професійні та мирові. Суд присяжних.

Тема 9. Судова система США

Вплив англійського права на становлення та розвиток судової системи США. Конституційно-правові засади закріплення функціонування та розвитку судової системи США. Структура судової системи США та її дуалістичний характер. Федеральні суди загальної юрисдикції та їх місце в судовій системі США. Порядок розгляду справ, склад та структура судів першої інстанції (федеральних районних судів) в США. Окружні федеральні апеляційні суди США та їх місце в

судовій системі США. Апеляційний суд федерального округу: склад, структура компетенція. Федеральний претензійний суд (United States Court of Federal Claims) та його місце в судовій системі США. Верховний суд США, як найвищий орган правосуддя. Склад, структура та порядок розгляду справ Верховним судом США. Конституційна юрисдикція Верховного суду США. Апеляційна юрисдикція Верховного суду США. Місце Верховного суду в конституційному механізмі політичної влади США. Особливості побудови судових систем окремих штатів. Судові системи окремих штатів: двоступінчаста система та трьохступінчаста система. Організація та розгляд справ судами присяжних в США. Суди спеціалізованої юрисдикції та їх місце в судовій системі США. Сімейні суди та розгляд справ про побутове насильство в сім'ї. Суди для вирішення конкретних справ. Суди по справах щодо наркотичних засобів.

Тема 10. Моделі міжнародного кримінального правосуддя

Природа міжнародного кримінального правосуддя. Моделі міжнародної кримінальної юстиції. Правовий статус, структура Міжнародного кримінального суду. Спеціальні міжнародні кримінальні трибунали *ad hoc*, утворені Радою Безпеки ООН. Змішана модель міжнародного кримінального правосуддя: види та особливості утворення та функціонування.

7. Самостійна робота

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Судові системи і порівняльне судове право» включається:

1. Обов'язкове знайомство з науковою літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Внесення до конспекту розгорнутого плану відповіді на встановлені питання до кожного семінарського заняття, згідно програми курсу.
3. Обов'язкове конспектування матеріалів до тем, винесених на самостійний розгляд студентів, згідно тематичного плану дисципліни.
4. Підготовка та виконання реферату/доповіді/есе.
5. Пошукова робота з Інтернет-ресурсами.
6. Підготовка до семестрового контролю.
7. Підготовка до заліку.

Виконуючи самостійну роботу, студент знайомиться з рекомендованою в робочій програмі курсу літературою, яку він бере в бібліотеці чи в Інтернет ресурсах. Прочитані матеріали студент акумулює у власному конспекті у вигляді коментарів та нотаток до кожного пункту плану семінарського заняття та до окремих тем, винесених в робочій програмі на самостійне ознайомлення.

Конспект із виконаним завданням подається викладачу на перевірку під час проведення відповідного семінарського заняття, або в інший, визначений викладачем час.

Загальний підсумок самостійної роботи з вивчення курсу студент показує під час заліку.

Питання з кожної теми, які треба розглянути та законспектувати, вказані у таблиці.

8. Методи навчання

Використані методи навчання:

- за джерелом передачі та сприймання навчальної інформації - словесні, наочні, практичні;
- за характером пізнавальної діяльності - пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький;
- залежно від основної дидактичної мети і завдань - методи оволодіння новими знаннями, формування вмінь і навичок, перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок; методи усного викладу знань, закріплення навчального матеріалу, самостійної роботи студентів з осмислення й засвоєння нового матеріалу роботи із застосування знань на практиці та вироблення вмінь і навичок, перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок;

- класифікація з точки зору цілісного підходу до діяльності у процесі навчання - методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; стимулювання й мотивація студента, контролю, самоконтролю, взаємоконтролю і корекції, самокорекції, взаємокорекції в навчанні.

Доцільно виділяти чотири великих групи методів навчання.

I група методів: *Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.*

- словесні методи - бесіда, лекція.
- наочні методи - ілюстрація, демонстрація
- практичні методи: аналіз навчальних кримінальних справ, моніторинг ЗМІ, практичні роботи, реферати учнів
- Індуктивні методи. У практичній педагогіці індукція втілюється у принципі: від часткового до загального, від конкретного до абстрактного.
- Дедуктивний метод активніше розвиває абстрактне мислення, сприяє засвоєнню навчального матеріалу на основі узагальнень.
- репродуктивні методи
- творчі, проблемно-пошукові методи
- Проблемний метод
- навчальна робота під керівництвом викладача;
- самостійна робота учнів поза контролем викладача.

II група методів: *Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.*

- роз'яснення мети навчального предмета;
- вимоги до вивчення предмета (орфографічні, дисциплінарні, організаційно-педагогічні);
- заохочення та покарання в навчанні: оцінка студента за успіхи, усне схвалення та осуд педагога.
- створення ситуації інтересу при викладанні того чи іншого матеріалу;
- пізнавальні рольові ігри, навчальні дискусії

III група методів: *Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.*

Основними функціями оцінювання навчальних досягнень є:

- контролююча, що передбачає визначення рівня досягнень окремого студента, виявлення рівня готовності до засвоєння нового матеріалу;
- навчальна - зумовлює таку організацію оцінювання навчальних досягнень, коли його проведення сприяє повторенню, уточненню та систематизації навчального матеріалу, удосконаленню підготовки студента;
- діагностично-коригуюча, що допомагає з'ясувати причини труднощів, які виникають під час навчання, виявити прогалини у знаннях і вміннях та корегувати його діяльність, спрямовану на усунення недоліків;
- стимулюючо-мотиваційна, що визначає тему, таку організацію оцінювання навчальних досягнень, коли його проведення стимулює бажання покращити свої результати, розвиває відповідальність і сприяє змагальності, формує мотиви навчання;
- виховна, що передбачає формування вміння відповідально й зосереджено працювати, застосовувати прийоми контролю та самоконтролю, розвиток якостей особистості: працелюбності, активності, охайності тощо.

Ця система спирається на загальнонавчаний дидактичний принцип міцності знань, умінь і навичок, який базується на таких вимогах:

- систематичність обліку та контролю;
- всеохопленість (усебічність, повнота) обліку та контролю;
- диференційованість (за окремим предметом) та індивідуальність (за стилем і формами контролю);
- об'єктивність оцінювання;

- урізноманітнення видів і форм контролю в діяльності викладача;
- єдність вимог до контролю з боку всього педагогічного колективу.

IV група методів: **Бінарні, інтегровані (універсальні) методи.**

Бінарні - подвійні, коли метод і форма зливаються в єдине ціле або два методи поєднуються в один.

словесні, наочні та практичні, об'єднавши їх за відповідними формами та визначивши чотири рівні їх застосування:

- на інформаційному, або догматичному, рівні словесна форма набуває бінарного характеру словесно-інформаційного методу;
- на проблемному, або аналітичному, рівні словесна форма набуває бінарного характеру словесно-проблемного методу;
- на евристичному, або пошуковому, рівні словесна форма набуває характеру словесно-евристичного методу;
- на дослідному рівні словесна форма набуває характеру словесно-дослідницького методу.

Інтегровані (універсальні) - це поєднання трьох-п'яти методів у єдине ціле під час організації навчання.

9. Методи контролю

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовленості студентів до виконання конкретної роботи, а також отримання оперативної інформації щодо якості засвоєння навчального матеріалу, керування навчальним процесом й вдосконалення методики проведення занять, а також стимулювання самостійної роботи студентів. Він здійснюється під час проведення практичних занять.

Бали за поточний контроль з дисципліни дорівнюють середньо-виведеній оцінці поточної успішності студента (тобто оцінка складається з оцінок, одержаних під час практичних занять, які додаються і діляться на кількісний показник оцінок).

Поточний контроль успішності студента оцінюється за п'ятибальною шкалою. Якщо студент жодного разу не відповідав на практичних заняттях та за відповідний поточний контроль не має ніякої оцінки, то на цій підставі він не може бути допущеним до складання іспитів та заліків.

Підсумковий контроль потрібен щодо визначення результатів навчання на певному кваліфікаційному рівні або на окремих його завершальних етапах (ступеня досягнення навчальної мети з дисципліни, групи дисциплін, або її розділам). Підсумковий контроль включає семестровий контроль та державну атестацію студентів.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового іспиту, семестрового диференційованого заліку або семестрового заліку з конкретної навчальної дисципліни в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою. Результати семестрового контролю фіксуються в екзаменаційній відомості та заліковій книжці студента.

Заліки є формою перевірки засвоєння студентами навчального матеріалу, виконання курсових робіт, програм практик. Заліки можуть встановлюватися з дисципліни в цілому, або за її розділами. Заліки проводяться усно або письмово.

Заліки приймаються викладачем, який проводить заняття в групі, або тим, хто читає лекції з даної дисципліни. Викладач, як правило, виставляє заліки студентам, ще до початку заліку за результатами поточного контролю.

Результати заліків оцінюються: «зараховано», «не зараховано». Згідно навчальних планів в НУ «ОЮА» захист курсової роботи й практики оцінюється заліком з диференційованою оцінкою. Задовільні оцінки заліків заносять у залікову відомість й залікові книжки студентів. Оцінки «не зараховано», «незадовільно» відмічають тільки у заліковій відомості.

Студент, який отримав при складанні заліку оцінку «не зараховано» або «незадовільно», має право повторно скласти залік з дозволу декана факультету (директора інституту) у встановленому порядку.

Якщо студент повторно не склав залік, він втретє складає залік перед комісією, до складу якої повинні входити не менш, ніж три викладача з кафедри, на якій викладається дисципліна, які призначаються завідувачем кафедрою.

У разі неявки студента на залік, у заліковій відомості робиться відмітка «не з'явився», яка завіряється підписом викладача.

Студент, який не з'явився на залік без поважної причини, вважається невстигаючим й підлягає відрахуванню з академії або йому дозволяється скласти залік у порядку ліквідації академічної заборгованості.

Семестровий іспит – це форма підсумкового контролю засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни за семестр, що проводиться як контрольний захід.

Проведення семестрових іспитів має мету перевірити й оцінити навчальну роботу студентів, рівень отриманих ними знань та вміння користуватися цими знаннями під час рішення практичних завдань. Іспити проводяться в період екзаменаційних сесій.

Студенти допускаються до семестрових іспитів за умов, що вони склали всі семестрові заліки з дисциплін, передбачених у поточному семестрі й захистили курсову роботу.

На семестровий іспит студент приходять з заліковою книжкою, яку пред'являє викладачу на початку іспиту.

Семестровий іспит приймається, як правило, лектором даного потоку. Форма проведення семестрового іспиту (усна чи письмова) визначається кафедрою й затверджується деканом факультету.

Результати семестрового іспиту оцінюються згідно з чотирибальною системою оцінювання: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно». Задовільна оцінка заноситься у екзаменаційну відомість й в залікову книжку студента, а незадовільна – тільки у відомість. Екзаменаційні відомості складаються в одному екземплярі, підписуються деканом факультету; після складання іспитів остаточно оформлюються, одразу ж здаються до деканату та зберігаються там як документи строгої звітності до закінчення студентами академії, після чого вони здаються на зберігання до архіву як документи постійного зберігання.

Оцінка оголошується студенту одразу ж після закінчення відповіді.

Студент, який отримав на семестровому іспиті оцінку «незадовільно», має право повторно скласти іспит з дозволу декана факультету у встановленому порядку.

Якщо студент повторно отримав оцінку «незадовільно» при складанні семестрового іспиту, за його бажанням він може бути допущений деканом факультету до складання семестрового іспиту у третій раз. Втретє студент складає семестровий іспит перед комісією, до складу якої повинні входити не менш, ніж три викладача на чолі з завідувачем кафедрою, на якій викладається дисципліна, які призначаються деканом факультету.

У разі неявки студента на семестровий іспит в екзаменаційній відомості робиться відмітка «не з'явився», яка завіряється підписом викладача.

Викладач має право виставити студенту оцінку до початку семестрового іспиту за результатами його участі у практичних заняттях, конференціях або інших видах навчальних занять з даної дисципліни, але не нижче «добре». Для цього він на початку екзаменаційної сесії доповідає на засіданні кафедри про результати поточного контролю і на підставі цього виноситься рішення кафедри щодо того, хто з студентів може отримати семестровий іспит за результатами поточного контролю.

Підсумковий контроль у формі заліку за наступним списком питань :

Питання до іспиту

1. Принципи правосуддя в Україні. (Принцип законності).
2. Судоустрій Франції.
3. Склад та повноваження місцевих судів.

4. Структура судів Великобританії.
5. Статус суддів в Україні.
6. Судоустрій США.
7. Здійснення правосуддя виключно судами.
8. Особливості романо-германської правової сім'ї.
9. Участь народу у здійсненні правосуддя.
10. Загальна характеристика судових систем релігійного типу.
11. Одноособовий і колегіальний розгляд справ.
12. Застосування канонічного права в сучасному світі.
13. Особливості англо-американської правової сім'ї.
14. Незалежність і недоторканність суддів, їх підкорення лише закону.
15. Змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.
16. Склад та повноваження Верховного Суду України.
17. Судоустрій Німеччини.
18. Судові системи мусульманських держав світу.
19. Забезпечення обвинуваченому права на захист.
20. Сучасне право та судоустрій Індії.
21. Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами.
22. Забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень суду.
23. Обов'язковість рішень суду.
24. Презумпція невинуватості.
25. Склад та повноваження апеляційних судів областей та прирівняних до них.
26. Міжнародні трибунали.
27. Конституційний Суд України (склад та повноваження).
28. Міжнародні воєнні трибунали.
29. Склад та повноваження Верховного Суду України.
30. Міжнародний трибунал з морського права.
31. Презумпція невинуватості.
32. Міжнародний кримінальний трибунал по колишній Югославії.
33. Обов'язковість рішень суду.
34. Міжнародний трибунал по Руанді.
35. Міжнародний комерційний арбітраж.
36. Рівність учасників судового процесу
37. Принципи правосуддя в Україні. (Загальна характеристика).
38. Міжнародний суд ООН.
39. Державна мова судочинства.
40. Міжнародний кримінальний суд.
41. Одноособовий і колегіальний розгляд справ.
42. Міжнародний морський і річковий арбітражний суд.
43. Забезпечення обвинуваченому права на захист.
44. Європейський суд з прав людини.
45. Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами.
46. Міжнародний арбітражний суд.

10. Шкала оцінювання

10.1. Критерії національної шкали

На оцінку «відмінно» (5 балів) - заслуговує повна, правильна і точна відповідь студента, яка свідчить про те, що він володіє навчальним матеріалом, термінами, може чітко висловлювати свою

думку, порівнювати, робити логічні висновки, що крім матеріалу, яким студент оволодів у процесі вивчення навчальної дисципліни, що окрім матеріалів підручника, він використовував додаткові матеріали: нормативно-правові акти, монографічну та іншу літературу.

На оцінку «добре» (4 бали) - заслуговує повна і правильна відповідь, яка вказує на те, що студент взагалі володіє навчальним матеріалом, термінами, може висловити свою думку, зробити порівняльний аналіз, логічні висновки, але його знання, в основному, базуються на матеріалах підручника або навчального посібнику.

На оцінку «задовільно» (3 бали) - заслуговує правильна, але неповна відповідь, яка свідчить про те, що студент вивчав матеріал, але не може логічно та повно висловити свою думку, з будь-яких умов не може зробити порівняльного аналізу, що знання його носять обмежений рамками підручника матеріал.

На оцінку «незадовільно» (2 бали) - заслуговує відповідь, яка є неправильною та неповною, свідчить про те, що студент не розуміє значення термінів, не може ними апелювати.

На оцінку «незадовільно» (1 бал) – заслуговує відсутність відповіді студента на поставлене запитання, або відсутність без поважних причин самого студента під час проведення поточного або підсумкового контролів.

10.2. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з навчальної дисципліни.
2. Плани практичних занять із навчальної дисципліни.

13. Рекомендована література

1. The European Court of Justice / edited by de Grainne Burca. – Oxford : Oxford university press, 2001. – 233 p.
2. Currie David F. Federal Courts: Cases and Materials / David F. Currie. – 3rd ed. – St. Paul, Minn : West publishing Co., 1982. – 1642 p.
3. Costa J.-P. The Role of National Authorities, Especially the Courts, and the Future of Human Rights Protection in Europe: conference on “Problems of application of the Court’s case-law in the legal system of Ukraine” / J.-P. Costa // Law of Ukraine. – 2011. – N 5/6. – P. 65-69.
4. Абламський С. Є. Окремі аспекти відновного правосуддя в частині примирення потерпілого з обвинуваченим за новим кримінальним процесуальним законодавством України / С. Є. Абламський // Право і Безпека: наук. журн. – 2012. – № 4. – С. 121-126.
5. Авраменко О. Порівняльний аналіз судової системи України та судових систем мусульманських країн / О. Авраменко, А. Авраменко //

Іслам і Україна: Роботи учасників Першого всеукр. ім. А. Кримського конкурсу ісламознавства дослідження молодих учених. – Київ: Ансар Фаундейши / Всеукр. громад. організація “Укр. центр ісламознавства”, Іслам. громад. культур. центр м. Києва, 2005. – С. 7-34. 6. Апарова Т. В. Суды и судебный процесс Великобритании. Англия, Уэльс, Шотландия / Т. В. Апарова. – Москва: Триада, 1996. – 156 с. 7. Базов О. В. Практика Європейського суду з прав людини та національне судочинство / О. В. Базов // Право України. – 2014. – № 4. – С. 228-234. 8. Бауринг Б. Судебная система и ее радикальная реформа в Англии и Уэльсе / Б. Бауринг // Конституц. право: Восточноевроп. обозрение. – 2002. – № 3. – С. 2-11. 9. Боботов С. В. Правосудие во Франции / С. В. Боботов. – Москва: ЕАВ, 1994. – 198 с. 10. Бондарев И. М. Система международных судебных учреждений : учеб. пособие / И. М. Бондарев. – Москва : Юркнига, 2004. – 288 с. 32 11. Бут І. О. Наукові погляди на правову природу третейського суду / І. О. Бут // Правове життя сучас. України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої ювілею акад. С. В. Ківалова (16-17 трав. 2014 р.): у 2-х т. / Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”; Півден. регіон. центр Нац. акад. прав. наук України. – Одеса : Юрид. літ., 2014. – Т. 1. – С. 416-419. 12. Буткевич В. Європейський суд з прав людини й проблеми вдосконалення судової системи України / В. Буткевич // Проблеми застосування міжнар. стандартів у прав. системі України / Юрид. фірма “Салком”; Наук.-аналіт. центр. – Київ: Юрид. практика, 2013 = Issues of application of international legal standards in the legal system of Ukraine. – С. 359-379. 13. Венецька О. О. Європейський суд з прав людини і Суд справедливості Європейських Співтовариств: колізії в тлумаченні міжнародних актів у галузі захисту прав людини / О. О. Венецька // Судова апеляція. – 2008. – № 1. – С. 122-128. 14. Галицкий И. Система международных судебных учреждений : от Международного суда ООН до Европейского суда по правам человека (юрисдикция, подсудность, процесс и процедура) / И. Галицкий // Юрид. газета. – 2013. – № 10 (5 берез.). – С. 41-43. 15. Городовенко В. В. Принципи судової влади : монографія / В. В. Городовенко ; Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого”. – Харків : Право, 2012. – 448 с. 16. Грачева Л. Третейские суды в Украине: мифы и реалии / Л. Грачева // Перспективи застосування альтернативних способів вирішення спорів (ADR) в Україні : матеріали Другого Львів. міжнар. форуму (Львів, 26-29 трав. 2009 р.). – Львів: ЛДІНТУ ім. В. Чорновола, 2009. – С. 12-19. 17. Давид Р. Основные правовые системы современности / Р. Давид, К. Жоффре-Спинози; пер. с фр. В. А. Туманова. – Москва: Междунар. отношения, 1996. – 400 с. 18. Джинджер Э. Ф. Верховный суд и права человека в США / Э. Ф. Джинджер. – Москва: Юрид. лит., 1981. – 324 с. 19. Дьяченко С. А. Реформирование судебной системы Казахстана: реальность и перспективы / С. А. Дьяченко // Дай- 33 джест. Конституц. правосудие в странах СНГ и Балтии. – 2002. – № 24. – Ч. 2. – С. 7-12. 20. Евсеев А. П. Верховный Суд Соединенного Королевства: становление : монография / А. П. Евсеев; Нац. ун-т “Юрид. акад. Украины им. Я. Мудрого”. – Харьков : Юрайт, 2014. – 184 с. 21. Європейський суд з прав людини. Організація, процедура, правила звернення. – Київ : Вид. Дім “Ін Юре”, 2000. – 16 с. 22. Зайчук О. В. Медіація як демократичний та ефективний спосіб вирішення спорів: європейські норми і досвід та українська перспектива : (міжнародна конференція по виконанню проекту “Медіація як процедура врегулювання спорів шляхом досягнення консенсусу”) / О. В. Зайчук, А. Є. Санченко // Бюл. М-ва юстиції України. – 2010. – № 12. – С. 137-141. 23. Касинюк О. В. Кримінально-процесуальні питання діяльності міжнародних кримінальних судів : дис. ... канд. юрид. наук / О. В. Касинюк. – Харків: [б. в.], 2004. – 223 с. 24. Каширкина А. А. Отправление правосудия международными судебными органами на постсоветском пространстве / А. А. Каширкина // Журн. рос. права. – 2012. – № 3. – С. 92-104. 25. Клеандров М. И. Судебные системы государств – участников СНГ. Законодательное обеспечение / М. И. Клеандров ; Ин-т гос. и права РАН. – Москва : Юристъ, 2002. – 623 с. 26. Ковыршина Н. А. Особенности судебных систем в странах Арабского Востока (на примере Катара и Саудовской Аравии) / Н. А. Ковыршина // Соврем. право : науч.-практ. журн. – 2012. – № 10. – С. 130-133. 27. Комарова Т. Суд Європейських співтовариств і національні суди держав-членів Європейського Союзу в становленні інтеграційного правопорядку / Т. Комарова // Вісн. Конституц. Суду України. – 2006. – № 1. – С. 99-105. 28. Костенко Н. И. Международный уголовный суд : монография / Н. И. Костенко. – Москва : ПРИОР, 2002. – 272 с. 29. Кравчук М. В. Правова система США : науч. изд. / М. В. Кравчук; М-во освіти і науки України, Тернопіль. акад. народ. госп-ва. – Київ : Нора-друк, 2004. – 136 с. 34 30. Леже Раймон. Великие правовые системы современности:

- сравнительно-правовой подход / Раймон Леже. – Москва: Волтерс Клувер, 2009. – 584 с. 31. Маняк Н. И. Организация правосудия во Франции / Н. И. Маняк // *Соврем. право : науч.-практ. журн.* – 2012. – № 9. – С. 140-143. 32. Марусин И. С. Процессуальный порядок рассмотрения дел в Суде Европейских Сообществ / И. С. Марусин // *Дайджест. Конституц. правосудие в странах СНГ и Балтии.* – 2004. – № 19. – С. 131-137. 33. Марченко М. Н. Европейский Союз и его судебная система: монография / М. Н. Марченко. – Москва: Проспект, 2012. – 288 с. 34. Миряшева Е. В. Судебная система в федеративном государстве (на примере США): историко-правовой экскурс / Е. В. Миряшева // *Рос. юстиция.* – 2011. – № 9 (сент.). – С. 16-19. 35. Михайлов А. М. Судебная власть в правовой системе Англии [Электронный ресурс] / А. М. Михайлов. – Москва : Юрлитинформ, 2009. – 344 с. 36. Мідор Д. Д. Суди в Сполучених Штатах: пер. з англ. / Д. Д. Мінор. – Сент-Пол, Міннесота: Вест Паблішинг Ко., 1993. – 85 с. 37. Молдован В. В. Судустрой: Україна, Велика Британія, Російська Федерація, США, ФРН, Франція. Судові органи ООН : навч. посіб. / В. В. Молдован, А. В. Молдован. – Київ: Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ: Центр учб. літ., 2013. – 364 с. 38. Москвич Л. М. Судові системи світу: класифікація й загальна характеристика / Л. М. Москвич // *Проблеми законності.* – Вип. 96. – Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / відп. ред. В. Я. Тацій; ред. кол. А. П. Гетьман [та ін.], 2008. – С. 202-209. 39. Назаров І. В. Класифікація судових систем європейських держав / І. В. Назаров // *Вісн. Акад. прав. наук України : зб. наук. пр. / Акад. прав. наук України.* – Харків: Право, 2011. – 2011 р. № 1 (64). – С. 198-207. 35 40. Назаров І. В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння: монографія / І. В. Назаров. – Харків: ФІНН, 2011. – 432 с. 41. Назаров І. В. Принципи побудови судової системи : монографія / І. В. Назаров. – Харків: ФІНН, 2009. – 144 с. 42. Назаров І. В. Конституційні засади побудови судових систем країн Європейського Союзу / І. Назаров // *Юрид. Україна.* – 2008. – № 2. – С. 81-85. 43. Нестор Н. Сучасні правові основи застосування примирення / Н. Нестор // *Юрид. журн.* – 2010. – №4. – С. 126-129. 44. Овчаренко О. М. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації : монографія / О. М. Овчаренко; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Харків : Право, 2008. – 304 с. 45. Організація судових та правоохоронних органів: підруч. / за ред. І. Є. Марочкіна; Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого”. – Харків: Право, 2014. – 448 с. 46. Паламарчук О. С. Судова система Франції: історія розвитку та сучасності / О. С. Паламарчук // *Держава і право. Юрид. і політ. науки.* – Вип. 37. – Київ: Ін-т держави і права НАН України / Голова редкол. Ю. С. Шемшученко, 2007. – С. 109-114. 47. Паліюк В. П. Міжнародні судові установи і захист прав людини та основних свобод / В. П. Паліюк. – Миколаїв: Атол, 2006. – 180 с. 48. Підгородинська А. В. Перспективи взаємодії України з Міжнародним кримінальним судом: процесуальний аспект / А. В. Підгородинська // *Митна справа.* – 2012. – № 3 (трав.- черв.). – С. 107-116. 49. Погребняк С. Вплив судової практики на юридичні акти в романо-германській правовій сім’ї / С. Погребняк // *Вісн. Акад. прав. наук України.* – 2003. – № 4 (35). – Харків: Право, 2003. – С. 92-99. 50. Порівняльне судове право: навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Харків: Право, 2008. – 112 с. 51. Правосудие в современном мире: монография / под ред. В. М. Лебедева, Т. Я. Хабриевой. – Москва: Норма: ИНФРА-М, 2012. – 704 с. 36 52. Пухаленко В. П. Правові основи співробітництва Європейського Союзу та України з питань цивільного правосуддя / В. П. Пухаленко // *Проблеми законності: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого.* – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, 2014. – Вип. 126. – С. 199-207. 53. Рижков Г. Правосуддя в Федеративній Республіці Німеччина / Г. Рижков // *Вісн. госп. судочинства.* – 2014. – № 6. – С. 74-82. 54. Романов А. К. Право и правовая система Великобритании: учеб. пособие / А. К. Романов. – Москва: ФОРУМ, 2010. – 28 с. 55. Русанова І. О. Суд присяжних в Україні: проблеми становлення та розвитку: монографія / І. О. Русанова; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Харків: Вид. Дім “ІНЖЕК”, 2005. – 184 с. 56. Рябзин А. А. Принципы организации и функционирования судебной власти в зарубежных странах / А. А. Рябзин // *Соврем. право : науч.-практ. журн.* – 2014. – № 2. – С. 114-118. 57. Сафиуллина И. П. Судопроизводство, назначение и исполнение наказаний по уставам международных трибуналов АД НОС [Электронный ресурс] / Сафиуллина И. П. // *Кримінальне право і процес. Зразки документів.* – Київ: Право-Інформ, 2012. 58. Сердюк В. В. Співвідношення принципів побудови системи судів загальної юрисдикції / В. В. Сердюк // *Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.* – Київ: Ін-т

держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. – Вип. 56. – С. 142-147. 59. Судебная система России: учеб. пособие / С. А. Батова [и др.]; Акад. нар. хоз-ва при Правительстве РФ; Рос. правовая акад. М-ва юстиции РФ. – Москва: Дело, 2000. – 336 с. 60. Судебная система Украины и стран ЕС / И. С. Назаров // Ежегодник укр. права. – 2014. – № 6: сб. науч. тр. / Нац. акад. правовых наук Украины. – Харьков: Право, 2014. – С. 566-573. 61. Судебные системы европейских стран: справочник / Пер. с фр. Д. И. Васильева; с англ. О. Ю. Кобякова. – Москва: Междунар. отношения, 2002. – 336 с. 62. Судебные системы западных государств / Ю. П. Урьяс, В. А. Туманов, С. А. Егоров [и др.]. – Москва: Наука, 1991. – 235 с. 63. Судострій України: підруч. / За ред. М. А. Погорельського, О. Г. Яновської; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка; Нац. шк. суддів України. – Київ: Юрінком Інтер, 2015. – 341 с. 64. Тернавська В. М. Суд присяжних Англії: становлення і розвиток / В. М. Тернавська // Держава і право. Юрид. і політ. науки. – Вип. 29. – Київ: Ін-т держави і права НАН України / Голова редкол. Ю. С. Шемшученко, 2005. – С. 157-163. 65. Хайде В. Система правосудия Федеративной Республики Германия / В. Хайде. – Бонн: Герм. фонд междунар. правового сотрудничества, 1995. – 111 с. 66. Цахло М. Судова система ФРН / М. Цахло // Юрид. журн. – 2004. – № 9. – С. 101-110. 67. Церковна юрисдикція: (у Вінницькій єпархії Української Православної Церкви Московського патріархату створено церковний суд) // Юрид. вісн. України. – 2011. – № 11 (12-18 берез.). – С. 8. 68. Чернов А. Е. Принципы осуществления правосудия в странах СНГ / А. Е. Чернов // Рос. юстиция. – 2013. – № 3. – С. 34-35. 69. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – Київ: Юрінком Інтер, 2001. 70. Шишкін В. І. Забезпечення прав людини в судочинстві США (Організаційні і процесуальні засади): монографія / В. І. Шишкін. – Київ: Юрінком Інтер, 2000. – 320 с. 71. Шокіна Т. В. Суди у системі мусульманського права / Т. В. Шокіна // Бюл. М-ва юстиції України. – 2004. – № 1. – С. 92-103. 72. Штелик С. Становлення та розвиток інстанційності в судовій системі Франції / С. Штелик // Юрид. Україна. – 2011. – № 11. – С. 97-102. 73. Яровая М. В. Особенности судебных систем Франции, ФРГ, Великобритании и Нидерландов / М. В. Яровая // Рос. юстиция. – 2006. – № 3. – С. 68-70. 74. Ясиновський І. Г. Переваги і недоліки медіації при вирішенні правових конфліктів / І. Г. Ясиновський // Часопис Київ. ун-ту права. – 2014. – № 2. – С. 344-347.

Інформаційні ресурси

Офіційний веб-портал “Судова влада України” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/>

Офіційний портал Верховного Суду США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.supremecourt.gov/>

Офіційний портал Конституційного Суду РФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ksrf.ru>

Офіційний портал Верховного суду РФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.suprcourt.ru>

Офіційний портал Суду Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://curia.europa.eu/>

Офіційний портал Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

Офіційний портал Економічного Суду СНД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sudsnng.org>

Офіційний портал Міжнародного кримінального Суду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iccpi.int/Pages/default.aspx>

Правова система Великої Британії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://velikobritaniya.org/blogsection/pravovaya-sistema-velikobritanii/>

Правова система Німеччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://germaniya.net/blogcategory/pravovayasistema-germanii/>

Судова система Франції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://france.allcourts.ru/index.htm>
Судова система Туреччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gmu-countries.ru/asia/turkey/sudebnaya_sistema.html

Розробив:
Доцент кафедри

Ю.В.Чайковський